

Høgskulen på Vestlandet

TST507: Bacheloroppgave i norsk tegnspråk og tolking

TST507

Predefinert informasjon

Startdato:	04-12-2018 09:00	Termin:	2018 HØST
Sluttdato:	14-12-2018 14:00	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave	Studiepoeng:	15
SIS-kode:	203 TST507 1 H 2018 HØST		
Intern sensor:	Inger Birgitte Torbjørnsen		

Deltaker

Kandidatnr.: 9

Informasjon fra deltaker

Antall ord *: 6899 **Tro- og lovetklæring *:** Ja

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Tegn i barnehage

Signing at preschool

Kandidatnummer: 9

Bachelorgrad i tegnspråk og tolking

Institutt for språk, litteratur, matematikk og tolking

Veileder: Inger Birgitte Torbjørnsen

Innleveringsdato: 14. desember 2018

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, §10.

Sammendrag

Temaet for denne oppgaven er tegn til tale i barnehage. Bakgrunn for valget av tema har med personlig erfaring og interesse å gjøre. Jeg har valgt å fokusere på den tegnspråklige grammatikken i tegn til tale og stiller dermed spørsmål om hvordan det kan fungere. Derfor er problemstillingen min: *På hvilke måter kan barnehagelærere bruke tegnspråkgrammatikk i tegn til tale?* For at jeg skal kunne besvare problemstillingen min har jeg valgt å bruke tre metoder: litteratur, observasjon og intervju. Jeg har brukt relevant litteratur fra studieretningen min tegnspråk og tolking samt innhentet forskning fra både observasjon og intervju. I mine funn kom jeg fram til at det er brukt svært lite tegnspråkgrammatikk i den barnehagen jeg forsket i. I drøftingen har jeg gitt eksempler på hvordan man kan ta grammatikk i bruk. Konklusjonen blir derfor at det er flere måter barnehagelærere kan bruke tegnspråkgrammatikk i tegn til tale.

Abstract

The theme of this assignment is signs to speech at preschool. Background for this choice has to do with personal experience and interest. This assignment focus on the sign language grammar of signs to speech, and asking questions about how it works. Therefore, my thesis is: *In what ways can preschool teachers use sign language grammar in sign to speech?* In order for me to answer this thesis, I have chosen to use three methods: literature, observation and interview. I have used relevant literature from my field of study: sign language and interpretation, as well as obtained research from both observation and interview. In my findings, I found that very little sign language grammar are being used at the preschool, where I did my interviews and observation. In the discussion-section I use examples of how one can use sign language grammar. This assignment concludes that there are several ways that preschool teachers can use sign language grammar in sign to speech.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	4
1.1 Introduksjon	4
1.2 Bakgrunn for valg av tema	4
1.2 Relevans:	5
1.4 Begrepsavklaring	5
1.4.1 Tegn til tale	5
1.4.2 Tegnspråk	5
1.4.3 Grammatikk	6
1.4.4 Tegnets oppbygging	6
1.4.5 Lokalisasjon	6
1.4.6 Pekelokalisasjon	6
1.4.7 Synsvinkel	7
1.4.8 Virkemidler	7
2.0 Metode	7
2.1 Kvalitativ observasjon:	7
2.2 Intervju:	8
2.3 Metodetriangulering:	8
2.4 Etiske overveielser	9
2.5 Mine observasjoner i barnehagen:	9
2.6 Intervju i barnehagen	10
2.7 Fremgangsmåte ved valg av litteratur	10
2.8 Kildekritikk	10
3.0 Funn fra litteratur, observasjon og intervju	11
3.1 Babytegn - Åpne barnets verden	11
3.2 Tegn-til-tale - for alle. En vei til talespråket	13
3.3 Funn fra observasjonen:	13
3.4 Funn fra intervjuet:	14
4.0 Drøfting	15
4.1 Fordeler ved bruk av tegn	15
4.2 Tegn gir bedre kommunikasjon	16
4.3 I sampillet	16
4.4 I observasjonen	17
4.5 Barnehageansatte i intervju	18
4.6 Forslag til bruk av tegnspråkgrammatikk i tegn til tale	20
4.6.1 Sang	20
4.6.2 Eventyr	20
4.6.3 Måltid	21
5.0 Konklusjon	21
6.0 Litteraturhenvisning	22
Vedlegg 1:	23
Vedlegg 2:	25

1.0 Innledning

1.1 Introduksjon

I denne oppgaven vil jeg se nærmere på tegn til tale i barnehage. Først vil jeg begrunne valg av mitt tema i oppgaven, presentere mine egne forkunnskaper og min egen forståelse av temaet. Videre vil jeg presentere problemstillingen. Etter det vil jeg gjøre rede for de sentrale begrepene som kommer til å bli brukt i oppgaven. Først i hoveddelen kommer jeg til å gå gjennom eksisterende kunnskap, teoretisk og faglig plattform. Deretter kommer jeg til å forklare metodene jeg har brukt samt vise hva jeg har funnet i min forskning. Sist i hoveddelen drøfter jeg mine funn.

1.2 Bakgrunn for valg av tema

Tema for denne oppgaven er tegn til tale i barnehagen. Gjennom studiet har jeg lært meg tegnspråk og har dermed fattet interesse for bruk av tegn både i tegnspråk og i tegn til tale. Som fremtidig tolk ser jeg at jeg kan ha utbytte av å sette meg mer inn i temaet jeg presenterer i denne oppgaven. Dette på grunn av de positive konsekvensene tegnspråkgrammatikken kan gi, om det er i tegnspråk, eller i tegn til tale. For eksempel om jeg skal tolke for barn, der visualiseringen er viktig å ha med. Å innlemme tegnspråkgrammatikk i tegn til tale i barnehage tror jeg kan utgjøre en positiv forskjell for barn og deres hverdagslige situasjoner i barnehagen. Jeg kommer til å bruke begrepet tegn til tale i denne oppgaven, fordi det er det begrepet som Nina Braadland bruker (Braadland, N. 2005).

Datteren min var 4 år da jeg startet studiene mine i studieretningen tegnspråk og tolking. Jeg lærte henne å si GOD NATT og GLAD I DEG på tegnspråk, samt å bokstavere navnet sitt. Sang og eventyr har vært, og er fremdeles, noe vi rutinemessig har hatt hver kveld siden hun var baby. Tegn har alltid vært en del av denne rutinen. Om det bare er ett tegn per setning, så har jeg automatisk brukt det til og sammen med henne. Det er noe med innlevelse og forsterkelse som tegn kan bidra med. Noe jeg har bemerket meg er at hvis jeg bruker tegn i for eksempel en sang, så virker hun veldig interessert, og gjentar tegnet med iver. Jeg har en del undringer på dette med tegn sammen med tale om hvordan tegnene utføres når de læres bort til barna, og om det er grammatikk fra tegnspråk med.

For å avgrense gjør jeg det klart at det er tegn til tale som er temaet mitt men at jeg kommer til å trekke inn grammatikk fra tegnspråk. Dermed er problemstillingen min:

På hvilke måter kan barnehagelærere bruke tegnspråkgrammatikk i tegn til tale?

1.2 Relevans

Det er alltid en fordel for en tolk å gå litt dypere i de forskjellige tolke-situasjonene den kan havne i. Som i for eksempel tolking for barn enten det gjelder tegnspråk eller tegn til tale. Derfor ser jeg at denne oppgaven er relevant for tolker. Denne oppgaven kan også være aktuell for ansatte i barnehager der det brukes tegn til tale. Her er det mulig de kan dra nytte av å sette seg mer inn i den grammatiske delen av tegn de bruker i tegn til tale.

1.4 Begrepsavklaring

For finne svar på min problemstilling har jeg blant annet lest litteratur som omhandler mitt tema. Jeg har ledd i pensumlitteraturen fra alle tre studieårene, på biblioteket og på internett. Ved å sette meg inn i litteratur om emne, har jeg funnet noen begrep jeg vil studere nærmere og som jeg nå skal definere.

1.4.1 Tegn til tale:

Er ifølge Statped et hjelpemiddel man kan bruke for personer som av forskjellige grunner har kommunikasjonsutfordringer med omverdenen, for eksempel barn som har tale- og språkproblemer eller nedsatt hørsel. Er basert på norsk talespråk men med visuell støtte til. Man bruker tegn som supplement til tale og målet vil være å utvikle talespråket Statped (2017).

1.4.2 Tegnspråk:

Tegnspråk er et språk som er gestuelt-visuelt og som er naturlig utviklet av døve. Språket betegnes visuelt fordi det fungerer uten lyd, og mottas ved hjelp av synet vårt. Det er gestuelt fordi det utføres ved bestemte bevegelser av kroppen, armene, hodet, hendene og ansiktet. Til motsetning er talespråk et vokal-auditivt symbolsystem som er avhengig av hørsel og lyd.

Forskjellen mellom tegnspråk og talespråk er derfor ganske stor selv om språkssystemene i begge språkene er meningsbærende, verbale, naturlige og spontane (Mosand, Malmquist, 1996, s. 30).

1.4.3 Grammatikk:

Grammatikken i et språk er språkets mønster eller regler for ord-bøying, orddanning og ordstilling (Valvatne, H, Sandvik, Mona, 2002, s. 85).

1.4.4 Tegnets oppbygging

Bevegelser fra øyepartiet, av munnen, hodet og kroppen har en språklig funksjon. Ansiktet og kroppen brukes for å uttrykke stemning og følelse. Dette er tegnets ikke-manuelle del.

Håndform, hvor i rommet hånden orienterer seg, hvor hånden er i forhold til kroppen og håndens bevegelse er tegnets manuelle del (Mosand, N. E. & Malmquist, A. K, 1996, s.76-93).

1.4.5 Lokalisasjon:

Når et tegn lokaliseres, da endres det og får tillagt flere betydninger, slik at tegnet får plass i teksten og setningen (Mosand & Malmquist, 1996, s. 136). Vi lokaliserer tegnene våre i tegnrommet, og da får det vi snakker om sin egen plass. Denne plassen kaller vi lokus (Halvorsen, 2006, s. 110). Tegn som man plasserer ut i tegn-rommet får et lokus som man da kan referere tilbake til (Engberg-Pedersen, 1998, s. 60).

1.4.6 Pekelokalisasjon:

Ved hjelp av peking kan man lokalisere gjenstander eller personer som er tilstede. Om personen eller gjenstanden er tilstede i samtalsituasjonen peker man direkte på den eller det. Vi bruker pekingen som et språklig symbol som betyr DERE, HAN, DET osv. Å bruke blikket i samme retning som pekingen er viktig. Vi ville brukt peking i talespråket også, men da fungerer den ikke som et språklig symbol (Mosand, N. E. & Malmquist, A. K, 1996, s. 137).

1.4.7 Synsvinkel:

Når man forteller noe så kan man innta synsvinkelen til den personen det snakkes om. Enten det gjelder en selv, eller man representerer en annen persons synsvinkel. Man uttrykker reaksjoner og følelser hos denne ved bruk av kroppen, hendene, hodet og blikket. Man spiller ut personen det fortelles om (Mosand, N. E. & Malmquist, A. K, 1996, s. 144).

1.4.8 Virkemidler:

Bruk av tegn-rommet er et grammatisk virkemiddel, eller som Raanes og Berge kaller det: hjelpemiddel. Hjelpemidler fra tegnspråk for å være tydelig i tegn til tale kan være blikkbruk, mimikk, rollebytte og kroppsholdning. Disse tegnspråklige hjelpemidlene kan være med på å få frem budskapet mer tydelig. Dette kan man gjøre så lenge man holder den norske setningsstrukturen på munnen samtidig (Raanes, Berge, 2008, s. 33)

2.0 Metode

Begrunnelse for valg av metode betyr at vi mener at det er akkurat den eller de metodene som egner seg best til å belyse problemstillingen i oppgaven. Når vi sier ordet metode tenker vi oftest på en bestemt metode som for eksempel spørreskjema, intervju eller observasjon. Om man ikke bruker en slik metode så må man gjøre det klart hvilken fremgangsmåte man har brukt for å samle inn data (Dalland, 2017, s. 51-54)

Dalland (2017, s. 50) siterer Vilhelm Aubert (1985, s. 196)

«En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder.»

2.1 Kvalitativ observasjon:

Dalland (2017) skriver at den som observerer ønsker å få et mest mulig helhetlig bilde av det som studeres. Det er fire aspekter som karakteriserer en kvalitativ orientert observasjon. Og disse er:

- Man ønsker å få en helhetsforståelse av det man observerer.

- Man er innforstått sin rolle som forsker i observasjonen.
- Denne type observasjon sikter seg mer inn mot relasjoner og interaksjon mellom mennesker enn mot enkeltmennesker.
- Man ser på prosessen individet befinner seg i, og man prøver å beskrive utviklingsprosesser slik at man får en forståelse og dybde for fenomenene man studerer (Dalland, 2017, s. 100-101).

2.2 Intervju:

Et intervju er et møte mellom mennesker. Det finnes forventninger fra både intervjuer og den som skal intervjues. Det å gjøre et godt inntrykk med den første henvendelsen betyr mye, fremhever Dalland (2017). Da får man et godt møte med intervjupersonen. Når man intervjuer skal man være klar på hva man vil oppnå med møtet og samtidig stille spørsmål som er relevante mens man driver intervjuet fremover (Dalland, O, 2017, s77-78).

2.3 Metodetriangulering:

Jeg har i denne oppgaven valgt å bruke tre metoder: Observasjon, intervju og litteratur. Grunnen til at jeg valgte mer enn en metode er at jeg fikk en mulighet til å ha observasjon og intervju i en barnehage der de bruker tegn til tale. Jeg kombinerer kvalitativ metode med et litteraturbasert studie. Bakgrunnen for dette valget er at jeg tror det hjelper meg å besvare mine forskningsspørsmål på best mulig måte. Bacheloroppgaven min er en del av et forskningsprosjekt som veilederen min har. Forskningsprosjektet hennes omhandler tegn til alle i barnehagen. Jeg har brukt observasjon og intervju i en barnehage. Jeg valgte å inkludere disse metodene fordi temaet i denne oppgaven omhandler tegn til tale i barnehage, og jeg så en mulighet til å få godt forskningsmaterieell der ved hjelp av de. I mine egne observasjoner og møte med de ansatte i intervju har jeg innhentet informasjon og fått besvart relevante spørsmål til min problemstilling. Det jeg forventet å finne i mine undersøkelser var svar på om ansatte i barnehagen brukte tegnspråkgrammatikk i utførelsen av tegn. Intervjuet som ble gjort varte i 50 minutter, og deltagerne var to ansatte og en styrer. Både observasjonen og intervjuet ble gjennomført i samarbeid med min veileder. Når jeg drøfter kommer jeg til å bruke Engbergs transkriberingsmetode (Engberg-Pedersen, E. 1998, s. 22-27).

2.4 Etiske overveielser:

I enhver oppgave bør man ta etiske overveielser. Selv om jeg har valgt å hovedsakelig gå for en litteraturbasert metode kan det dukke opp etiske spørsmål underveis. Å holde personer, kjønn og sted anonymisert er viktig. Da jeg skal ha observasjon og intervjuguide med i oppgaven, spiller etiske overveielser en stor rolle siden man fokuserer på innhold og mening. Jeg vil også sørge for at mine kilder til oppgaven er dagsaktuelle. Det har blitt sendt ut samtykkeskjema til foreldre i barnehagen i forhold til observasjon (Se vedlegg 1.) Og De nasjonale forskningsetiske komiteene har godkjent prosjektet til veilederen min som min bachelor er en del av. På grunn av personvern har jeg valgt å anonymisere alle navn i studien. Jeg har valgt å gi de fiktive navn for å gjøre oppgaven mer levende.

2.5 Mine observasjoner i barnehagen:

Deltagere: «Nils» som er hørende, «Turid» som er hørende, «Live» som er hørende, «Simon» som er hørselshemmet og har CI, to barnehagelærere, veileder og meg.

Alle de fire barna kunne tegn, men «Turid» og «Live» var ny angående tegn, da de hadde begynt på avdelingen først høsten 2018. Jeg var der sammen med veilederen min. Hun startet kommunikasjon med barna. Først var de litt tilbakeholdende, men tødde opp etter hvert, som barn ofte gjør. Det ble lek på rommet vi var i. I begynnelsen mest mellom barna og de ansatte, men etter hvert satte de seg opp ved bordet der vi satt. Barnehagelærerne, veileder og meg selv brukte tegn til tale da vi snakket med barna. «Simon» virket ikke å ville være inne på rommet, så han gikk ut av rommet og en av de ansatte fulgte etter han ut. Vi som er gjenværende fortsetter både lek og snakking. «Nils» var veldig ivrig på snakking og på å bruke tegn. Han spurte flere ganger om hvordan utføre forskjellige tegn. De tre gjenværende barna virket å ha blitt tryggere på oss observatører. De var nysgjerrige på notatbøkene vi hadde foran oss, og ville gjerne låne de for å tegne. Det ble opprettet et godt samspill mellom oss alle, og barna virket glade. Videre i observasjonen fortsatte barna med lek på gulvet. De tre barna brukte fantasien godt og virket å trives.

Da jeg kun fikk observert i én barnehage kunne jeg ønske at jeg fikk mulighet til å være i flere barnehager slik at jeg hadde fått et mer helhetlig bilde av det jeg ønsker å finne ut.

2.6 Intervju i barnehagen:

I mitt intervju var intervjupersonene to barnehagelærere og en styrer. «Gunhild» og «Tuva» var barnehagelærere og «Serine» var styrer i barnehagen. Veilederen min og jeg var intervjuerne. Vi gjorde lydopptak av intervjuet, mens vi leste opp spørsmål fra intervjuguiden vi hadde laget på forhånd. Intervjupersonene hadde fått denne guiden før intervjuet fant sted. De spørsmålene som jeg har trukket frem og vil fokusere på er:

«Brukes det virkemidler fra tegnspråk i tegnene? Om det gjør det, hvilke?»

«Brukes tegn med i sanger?»

«Er det faste tider/situasjoner der det utøves tegn? For eksempel i morgensamling, lunsj, frukt.»

2.7 Fremgangsmåte ved valg av litteratur

For å finne relevant litteratur til denne oppgaven har jeg lest i bøker fra pensumlisten til studieretningen tegnspråk og tolking. Jeg har også funnet bøker utenfor pensumlisten. De fant jeg på biblioteket og over nettet. Jeg har lånt bøker fra andre i klassen min. Internett har jeg også benyttet, og der har jeg brukt søkemotoren Google hvor jeg brukte søkeord som «tegn til tale», «tegnspråkgrammatikk i tegn til tale», «tegnspråkgrammatikk» og «singsang». Jeg har plukket meg ut litteratur med hensyn til om den kan hjelpe meg til å svare på problemstillingen min.

2.8 Kildekritikk

Kildekritikk betyr å vurdere den litteraturen man har funnet, og karakterisere den (Dalland, 2017, s. 158). I min oppgave har jeg vært kildekritisk når jeg har søkt etter litteratur. Bøker som Mosand, N. E. & Malmquist, A. K. (1996). *Se mitt språk! Språkbok - en innføring i norsk tegnspråk* og en dansk bok fra Engberg-Pedersen, E. (1998) som heter *Lærebog i tegnsprogs grammatik* anser jeg som relevante for oppgaven. I tillegg har jeg brukt to andre bøker da disse er relevante for min oppgave. Bøkene er som følger: «Tegn til tale - for alle» av Braadland, N, (2005) som gir en innføring i hvordan man kan starte med tegn til tale og hvordan det kan følges opp. Eksempelvis viser hun til dette ved hjelp av egne erfaringer. Boken er i 2. utgave. Med tanke på årstallet den er gitt ut tar jeg høyde for at utviklingen kan ha kommet lenger siden den gang. Den andre boken «Babytegn - Åpne barnets verden» av

Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, viser til tegn man kan lære barna sine og i hvilke situasjoner man kan utøve de.

3.0 Funn fra litteratur, observasjon og intervju

3.1 Babytegn - Åpne barnets verden

Det jeg fant spesielt interessant for mitt tema var en bok som heter «Babytegn - Åpne barnets verden» av Megan Matovich - Noddeland og Petter Noddeland. Det er denne boken jeg kommer til å ta utgangspunkt i. Dette fordi den omhandler tegnbruk til små barn. Megan Matovich - Noddeland er amerikansk, og flyttet til Norge for 7 år siden, mens Petter Noddeland er norsk. De to har en lignende historie, de ble begge døve ved fødsel eller tidlig alder. Begges familie var hørende og visste lite og ingenting om døve og tegnspråk. Men familiene var likevel bestemt på at tegnspråk skulle de lære seg.

I både Megan Matovich-Noddeland og Petter Noddeland sin verden var det normalt at babyer på 6 måneder klarer å uttrykke seg når de vil si noe (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 8). Begge har høyere utdanning i tegnspråk og har jobbet med tegnspråklige småbarn. Så i 2013 startet de et kurs der man kunne lære om babytegn. Tilbakemeldingene fra kursdeltagerne var gode, men deltagerne ønsket å ha noe skriftlig med seg hjem som de kunne lese på. Da ble det til at forfatterne begynte å lage kurshefter. Etter noen år ble alle heftene laget om til denne boken.

Boken er relevant for min oppgave fordi den viser til blant annet tegnbruk i sang. I boken vises det til eksempler på sanger sammen med bruk av tegn. Forfatterne skriver teksten til sangene med tegnmarkeringer for å gi forslag til hvilke ord man kan sette tegn på. I tillegg snakker de hvordan ta i bruk virkemidler fra tegnspråk i tegn som kroppsspråk og mimikk, noe som jeg anser som aktuelt i forhold til oppgaven min (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 98-99).

De viser også til en undersøkelse av tegn brukt av barn de første leveårene. Det er en språkundersøkelse der barns språkutvikling blir forsket på i forhold til om de bruker tegn eller ikke. I boken skriver de om en forskningsserie som babytegn-pionerene Linda Acredolo og Susan Goodwyn gjorde i 1989, med støtte fra National Institute of Health (NIH), på hvilke virkning babytegn har på hørende babyer, og hvordan tegnspråk har betydning for

språktilegnelse. Da babyene var 11 måneder startet undersøkelsen, og over 140 familier deltok i undersøkelsen. Halvparten av disse var med i en babytegn-gruppe og den andre halvdel var i en gruppe uten tegn. Familiene ble valgt ut med hensyn til foreldrenes inntektsnivå og utdanning, og barnets kjønn og fødselsdato. Barna ble språk-testet da de var 11, 15, 19, 24, 30 og 36 måneder. Da de nådde 15-måneders alder og hadde brukt babytegn i 4 måneder, var det en stor forskjell allerede. Da de var 24 måneder hadde de barna som var i baby-tegngruppen utviklet et talespråk tilsvarende det barna i den andre gruppen hadde oppnådd da de ble 27-29 måneder gamle. I tillegg kunne barna som hadde brukt tegn lært seg å sette sammen lengre setninger. Det viste seg at det som startet som en liten forskjell etter 3 måneder hadde da økt til nesten 1 års forskjell i språkutviklingen da barna ble testet igjen da de hadde fylt 3 år. Barna i baby-tegngruppen hadde da et språk som er vanlig for 4-åringer. I senere tid har flere forskere gjort samme undersøkelser og all forskning bekrefter Acredolo og Goodwyn sine resultater. Jeg ser denne undersøkelsen relevant for oppgaven, da tegn brukt av barn er innenfor temaet mitt i oppgaven (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 27-41).

I tillegg er det en del svar i boken på forskning av bruk av tegn og konsekvensene av det. Det viser seg at om den lille kan uttrykke seg blir samtalen mellom foreldre og barn mer betydningsfull. De kortsiktige fordelene er blant annet bedre kommunikasjon og et mer fornøyd barn. Hvis barn for eksempel gjør tegnet for BLOMST og peker på en blomst, så kan foreldre svare på det og si : «Ja, det er en BLOMST». Hvis ikke barnet kunne tegn, så hadde foreldrene kanskje gått forbi uten å vite at barnet hadde interesse for blomsten og ville vise de den (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 28-29).

Barn som bruker tegn klarer å uttrykke seg tidlig på hva de vil. Om barnet prøver å få noe til selv, men ikke får det til, kan det spørre om hjelp ved å henvende seg til foreldre og si HJELP med tegn. På den måten kan barnet selv bestemme om det vil prøve å få noe til selv eller om det vil ha hjelp (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 29-30).

En av de langsiktige fordelene er at språkområdene i hjernen har blitt styrket de første leveårene ved hjelp av tegnbruk. Barnet har da etablert en forståelse av både språk og kommunikasjon. I boken kommer det også frem at allerede på 1990-tallet ble det forsket på babytegn, og flere studier viste at babytegn hjelper på språk - og kommunikasjonsevne hos småbarn. Acredolo og Goodwyn undersøkte de samme barna som de hadde forsket på da de var små. Nå var de blitt 8 år og brukte ikke lengre tegn. Disse barna ble IQ-testet opp mot en

kontrollgruppe bestående av 8-åringer som til motsetning ikke hadde brukt tegn da de var små. Resultatene viste at barna i kontrollgruppen scorte i gjennomsnitt 102 på IQ-poeng, mens 8-åringene som hadde brukt tegn da de var små fikk et gjennomsnitt på 114 IQ-poeng. Resultatene var dermed tydelige (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 32-37).

3.2 Tegn-til-tale - for alle. En vei til talespråket

Jeg vil også bruke boken Tegn-til-tale – for alle (2005) i oppgaven min. En bok som er utgitt i 2. utgave av Nina Braadland. Denne boken gir en innføring i hvordan man kan starte opp med tegn til tale. Braadland har en datter med Downs syndrom, og mange av eksemplene forfatteren gir i denne boken er fra egne erfaringer hun har gjort seg sammen med henne og hvordan tegn til tale har gjort kommunikasjonen lettere både for henne selv og datteren, og de rundt dem. Hun snakker om evnen til å lytte og hvordan tegn til tale bidrar til det (Braadland, s. 33).

3.3 Funn fra observasjonen:

Eksempel 1:

«Nils» var i lek med «Turid» og «Live» («Simon» var på dette tidspunktet ute av rommet). «Turid» og «Live» ble ivrige i leken og «Nils» ville gi beskjed om at det ble for mye. Han gav beskjed et par ganger kun med talespråk at nå var det nok. Han fikk ingen reaksjon fra de andre barna. Da brukte han tegnet STOPP mens han sa ordet høyt og tydelig. Han la vekt på både tale-ordet og tegnet han utførte for å understreke hva han ville. Først da reagerte de.

Eksempel 2:

«Nils» ser «Turid» og «Live» som leker hunder på gulvet. Han vil inn i leken. Han spør veilederen min om tegnet for SE. Han tar det straks i bruk da han henvender seg til de to barna som leker på gulvet ved å spørre «hva SER dere?»

De ansatte oppfordret barna til å bruke tegn ved at de selv brukte tegn. Dette gjorde de da de visste at barna fikk det med seg. I tillegg søkte de oppmerksomheten til barna ved å møte blikket deres.

Noen tegn jeg så:

KATT, HUND, VINDU, FLY, RUNDSTYKKE, PØLSE, KOM, TUR, FANTORANGEN, BUSS, STOPP, HØNE, SE, BIL, MAMMA, PAPPA.

3.4 Funn fra intervjuet:

Disse spørsmålene er de jeg ser som relevante for oppgaven og som jeg har valgt å dra frem fra intervjuet:

«Brukes det virkemidler fra tegnspråk i tegnene? Om det gjør det, hvilke?» Svaret på dette er at de bruker lokalisasjon, men at det er nok kun de ansatte som gjør det. De gjør det om de skal skille to ting fra hverandre, og hvis de skal vise til en gjenstand, for eksempel pålegg på bordet. Videre snakkes det om andre tegnspråklige virkemidler, som lokalisasjon, og jeg opplever intervjupersonene som engasjerte i tegnbruk. Jeg nevnte mimikk, men det ble ikke tatt videre opp i intervjuet.

«Brukes tegn med i sanger?» Svaret jeg fikk her var at tegn brukes i sanger, og som regel kun ett tegn per setning. De tar i bruk noe som heter SingSang. Det er sang-kort med teksten til en sang på ene siden og tegn på den andre siden. Barn fra ettårsalderen bruker tegn i sangene selv om de ikke kan tale-ordene. De har laget noen sang-kort selv også. Både de ansatte og barna kan som regel alle sangene, så de ser bare på kortet og så legger de det ned. Og da kan alle tegnene som hører til sangene. De minste barna på ett år er også med på å bruke tegn, til og med de som ikke har talespråk enda.

«Er det faste tider/situasjoner der det utøves tegn? For eksempel i morgensamling, lunsj, frukt.» Her kom det frem at ved samlinger, måltid og når de går gjennom dagen brukes det tegn. Barna er generelt gode på tegn når det gjelder SPISE, DRIKKE, MELK og diverse pålegg. Et eksempel på bruk av tegn i forhold til matsituasjon, fortalt av ene barnehagelæreren Tuva:

Ja vi hadde et barn som var, med Downs syndrom, som var med en hjem. Så hadde de, så skulle moren lage kvelds til de. Og så skulle de ha skive. Og så hadde jo hun jenten, hun hadde gjort tegnet for leverpostei. Men det skjønte jo ikke moren. Hun lurte veldig på hva hun skulle ha, og da vet du sønnen, han bare; mamma, hun sier jo at hun skal ha leverpostei. Så det var moren som kom tilbake og fortalte det at hun synes det var så fint at de lærte tegnet liksom.

Ved de avdelingene der det trengs tegn-kompetanse jobber det ansatte som har det. De har flere tegn de går gjennom hver måned, men har ikke noe registrert. Hver måned har barnehagen forskjellige tema. Og disse sender de ut i hefte til foresatte i forhold til jul, påske, 17-mai osv. På foreldremøter presenterer alle seg med navnetegn.

I denne barnehagen sier de ansatte at tegn brukes mer flittig i strukturerte situasjoner, som i nettopp samling, ved måltid og i sang.

Det jeg finner i min forskning ved hjelp av intervju, er at det brukes lite tegnspråkgrammatikk i tegn til tale i barnehagen. Men det kom tydelig frem i intervjuet at det var viktig med tegn i denne barnehagen. Både for ansatte og barn. Dette på bakgrunn av at de for eksempel mener at det er viktig at barna kan gi uttrykk for følelser, å sette ord på følelsene sine, noe barn ikke er naturlig gode på. Derfor har de fokus på tegn for følelser også. Barnehagen har tegn med i årsplanen og det virket som om de hadde stort fokus på bruken. Helt på slutten av intervjuet sier styrer: *Min uærbødige påstand er at visualisering forenkler og samler.*

4.0 Drøfting

4.1 Fordeler ved bruk av tegn

Barn som bruker tegn klarer å uttrykke seg tidlig på hva de vil (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 29).

De kortsiktige fordelene er blant annet bedre kommunikasjon og et mer fornøyd barn. Hvis barn for eksempel gjør tegnet for BLOMST og peker på en blomst, så kan foreldre svare på det og si : «Ja, det er en BLOMST». Hvis ikke barnet kunne tegn, så hadde foreldrene kanskje gått forbi uten å vite at barnet hadde interesse for blomsten og ville vise de den (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 28-29). Her kan vi anta at barnet har en interesse for blomsten på sin vei. Og det kan tenkes at selv om hun ikke har talespråk så har hun likevel et ønske om å uttrykke sin begeistring for det hun ser. Om hun heller ikke kan tegnet for BLOMST, så er muligheten for at hun ikke føler seg forstått eller sett der. Man kan anta at faren for at hun føler seg frustrert og stresset på grunn av kommunikasjonsbarrierene er stor (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s.37).

Når det er snakk om de langsiktige fordelene ved bruk av tegn til barn fokuseres det på at språkområdene i hjernen har blitt styrket de første leveårene ved hjelp av tegnbruk. Det kan tenkes at grammatikken i tegnene spiller en rolle i dette. Mimikk i tegn som brukes med følelser, som for eksempel om noe eller noen er trist, kan man anta er med på å styrke koblingen til ord. Det kan også tenkes at babyer kan bruke ansiktsuttrykk før de begynner å bruke tegn. I stedet for å bruke tegnet for LITE, kan de ha kinnene innsunken og vise et smalt ansiktsuttrykk (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 98-99).

4.2 Tegn gir bedre kommunikasjon

Man ser i forskning at det er klare fordeler ved bruk av tegn i forhold til språkutviklingen. Ved bruk av tegn kan man forstå nøyaktig hva barnet ditt vil ha i stedet for å måtte gjette seg frem til det. Et eksempel på dette blir fremvist i Matovich-Noddeland og Noddeland (2017, s. 28-29):

Max på 13 måneder og Hilde var i syden. De hadde gledet seg til å bade og sole seg hele dagen. Max kunne gå sely, og tråkket i vei til stranden. Han ville gå barbert, mens Hilde hadde på seg sandaler. De gikk hånd i hånd ned til strandområdet, men idet de begynte å gå på sanden begynte Max å gråte. Hilde så ned på lille Max og la merke til at han brukte tegnet for VARM! Hilde skjønte at sanden var brennhet av solen og løftet Max raskt opp.

Det kan tenkes at om ikke Max hadde kunnet tegn, så hadde moren kanskje oppfattet Max for å være sta. Og siden hun hadde sandaler på seg, hadde hun kanskje ikke skjønnt at sanden var varm og brant Max på føttene.

En annen ting er hvordan barnet føler seg i situasjoner der det ikke føler seg forstått. Gråting og raserianfall kan tenkes er reaksjoner barn kan få da. Ved at barnet kan bruke tegn for å gjøre seg forstått kan man dermed anta at foreldre får et nærere bånd med det. Det kan tenkes at samtalen blir bedre og resultatet kan være at barnet blir gladere (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 29-30).

4.3 I sampillet

Når vi er i samspill med andre så bruker vi blant annet blikk, ansiktsuttrykk og gester, som vil si bevegelser med armene og hendene. Bevegelser av kroppen eller deler av den blir beregnet

som vårt kroppsspråk. Ved hjelp av kroppsspråket kan man understreke vårt talespråk og kommunikasjonen blir bredere (Braadland, 2005, s. 18-19). Her kan det tenkes at grammatikken fra tegnspråk kunne spilt en viktig rolle. Visualisering i bruk av tegn til tale er viktig, og for eksempel lokalisasjon hadde dermed vært til god nytte om man skulle skilt to gjenstander fra hverandre. Om man snakket om en katt og en hund, kunne man sagt KATT og pekt til høyre i tegn-rommet, og deretter sagt HUND og pekt til venstre i tegn-rommet. Tegnene får tilleggsopplysninger og får sin egen plass i tegn-rommet (Mosand & Malmquist, 1996, s. 136). I tegn til tale med bruk av ett eller to tegn er i seg selv en forenklet kommunikasjon. Hensikten er å få i gang en kommunikasjon (Braadland, 2005, s. 21). Språk i samspill kan tenkes å ha en viktig rolle. Å bruke tegn til tale kan man anta bidrar til at man skjerper evnen til å lytte til enkeltlydene i ord. Braadland (2005, s. 33-34) gir et eksempel på dette:

Ola: «Lena, si fis.»

Lena gjør tegnet for is.

Ola: «Nei, ikke is, men fis» (han understreker ordet kraftig). Lena gjør tegnet for fisk.

Videre sier Braadland (2005, s. 34) at Lena sin tegnbruk viser at hun har en god oppfattelse av enkeltlydene i et ord. Hun gjorde ingen forsøk på å si fis eller andre lyder. Is og fisk var kjente ord for henne, mens fis var et nytt ord.

4.4 I observasjonen

I en observasjon er det viktig å gjøre seg kjent med feltet. Om man blir fortrolig med stedet er det lettere for en å se egnede observasjonssituasjoner. Man blir kjent med stedet, og det gjør også at personene på stedet blir vant til at du er i miljøet. Når man skal observere er førsteinntrykket viktig. Personene som er på stedet vil se deg som en fremmed og vil nok lure mer på hvem du er som person enn hva du skal observere. Å presentere seg og hva målet med prosjektet er noe man bør være nøye med å få gjort. Få med også hva observasjonen bidrar med. Det er også viktig å legge vekt på at all deltagelse er frivillig, og at de som deltar når som helst kan trekke seg uten begrunnelse (Dalland, 2017, s. 101-102). I barnehagen jeg hadde observasjon, var de ansatte kjent med hvorfor jeg skulle observere. De hadde satt av tid og hadde med seg barn som skulle være i en leke-situasjon hvor vi skulle observere. På den ene siden var det en hverdagslig situasjon for barna der det var lek i barnehage. På den andre siden blir det en unaturlig situasjon både for barna og de ansatte på grunn av at det var observatører tilstede.

Veileder og jeg satte oss ved et bord inne på et rom. To ansatte sammen med fire barn kom inn til oss. Vi satt begge med skrivebok og penn. Vi smilte til barna og viste vennlighet. Barna tødde opp etter hvert, men det kan likevel tenkes at de ikke oppførte seg like naturlig som hvis ikke vi hadde vært der. De ansatte var også klar over at vi var der, og hvorfor. Og det kan tenkes at har nok en klar innvirkning på situasjonen. Når deltagerne ikke kan glemme at observatørene er der er det vanskelig for de å oppføre seg slik de pleier (Dalland, 2017, s. 107). Forskningseffekten kan påvirke gyldigheten til selve observasjonen. Så derfor må man vurdere hvor mye de som ble observert lot seg påvirke av at de var i en forskningssituasjon (Dalland, 2017, s.119).

I det ene eksempelet jeg har trukket frem kan det tenkes at «Nils» kjente både «Turid» og «Live» godt, og var klar over at de forstod tegn siden han til slutt brukte tegnet STOPP til dem. Tegnet

«Nils» var i lek med «Turid» og «Live» («Simon» var på dette tidspunktet ute av rommet). «Turid» og «Live» ble ivrige i leken og «Nils» ville gi beskjed om at det ble for mye. Han gav beskjed et par ganger kun med talespråk at nå var det nok. Han fikk ingen reaksjon fra de andre barna. Da brukte han tegnet STOPP med en bestemt hånd og øyenbrynene mens han sa ordet høyt og tydelig. Han la vekt på både tale-ordet og tegnet han utførte for å understreke hva han ville. Først da reagerte de.

Senere i observasjonen var jeg utenfor på lekeplassen til barnehagen. Her tenkte jeg at det skulle oppstå gode observasjonsmuligheter og kanskje i en litt mer naturlig setting siden vi var ute på et stort området kontra et rom inne i bygget. Men det viste seg å ikke dukke opp noen slike muligheter. Barna var i lek, og jeg opplevde ikke noen form for kommunikasjon med tegn. Ettersom jeg hadde observasjon der kun en dag, kan det tenkes at det var naturlig at jeg ikke var godt nok kjent med hverken stedet eller personene der.

4.5 Barnehageansatte i intervju

«Brukes det virkemidler fra tegnspråk i tegnene? Om det gjør det, hvilke?» Svaret jeg fikk var at det er de ansatte som bruker grammatikk, som for eksempel lokalisasjon. Og det ble brukt om det var for å skille pålegg på bordet. At de ansatte sier de bruker grammatikken fra tegnspråk, som lokalisasjon, kan tenkes at er positivt. Når interessen og iveren om tegnspråk er så stor, er det rimelig å anta at dette smitter videre på barna i denne barnehagen. De

ansattes positive holdning til bruken av tegn kan tenkes å være en del av hvorfor det fungerer så bra med tegn for alle.

Brukes tegn med i sanger? På grunn av personvern har jeg valgt å anonymisere alle navn i studien. Jeg har valgt å gi de navn for å gjøre det mer levende.

Er det faste tider/situasjoner der det utøves tegn? For eksempel i morgensamling, lunsj, frukt. Der det brukes tegn, kan det tenkes at det kunne vært en fordel å trekke inn tegnspråkgrammatikk for å forsterke det som blir sagt. Det er en mulighet for at barnas interesse for det som sies vekkes hvis man gjør nettopp dette.

Det kom tydelig frem i intervjuet at det var viktig med tegn i denne barnehagen. Både for ansatte og barn. Dette på bakgrunn av at de for eksempel mener at det er viktig at barna kan gi uttrykk for følelser, å sette ord på følelsene sine, noe barn ikke er naturlig gode på. Derfor har de fokus på tegn for følelser også. Her kan man anta at det vil være gunstig med tegnspråkgrammatikk. Mimikk og kroppsspråk kan spille en viktig rolle i tegn for følelser. Bevegelser fra øyepartiet, av munnen, hodet og kroppen har en språklig funksjon. Ansiktet og kroppen brukes for å uttrykke stemning og følelse (Mosand, N. E. & Malmquist, A. K, 1996, s.76).

Helt på slutten av intervjuet sier styreeren, Serine: *Min uærbødige påstand er at visualisering forenkler og samler.* Og det er jo nettopp det man kan anta at tegnspråkgrammatikk er med på å gjøre - visualisere.

I mine funn oppdager jeg at det brukes lite tegnspråkgrammatikk i tegnene som utføres i tegn til tale i barnehagen. Og det lille som utføres, utføres kun av de ansatte. I tegnspråk bruker man blant annet kropp, mimikk, lokalisasjon, synsvinkel og visuelle gester når man tegner. Og jeg undres om disse elementene hadde vært til fordel å innlemmes i tegn i barnehage. Og hva konsekvensene er. Det kan tenkes at barna lærer tegn fortere hvis man inkluderer grammatikk i tegnene. I barnehager er sang, måltid og eventyr en del av hverdagen til barna. Ansiktsuttrykk og kroppsspråk er noe som appellerer til barn. Ved bruk av tegn i en sang eller i et eventyr kan man bruke disse grammatiske elementene fra tegnspråk for å forsterke og understreke tegnene og dermed det som blir sagt (Mosand, N. E. & Malmquist, A. K, 1996, s.76-93).

Det kan tenkes at tegn til tale kan tydeliggjøre og understreke talespråket. Når man bruker få tegn i en setning kan det tenkes at brukere får mer innhold med seg, og spesielt barn klarer å

sortere ut ord fra ordflommen de hele tiden utsettes for og klarer dermed bedre å lytte (Braadland, N, 2005, s. 33). Videre i oppgaven vil jeg presentere hvordan man kan bruke tegnspråkgrammatikk i tegn til tale.

4.6 Forslag til bruk av tegnspråkgrammatikk i tegn til tale

4.6.1 Sang

For eksempel om man skal synge om en mann som tynn, er munnen sammentrukket og kinnene litt innsunkne. Om mannen er tykk blåser man opp kinnene (Mosand, Malmquist, 1996, s. 129). Hvis man bruker kroppen og ansiktet når man utfører tegn tilfører vi informasjon til tegnet. Man kan ved hjelp av ansiktsuttrykket vise om det som skjer for eksempel er morsomt eller skummelt (Mosand, Malmquist, 1996, s. 109). Synger man for eksempel «Bæ bæ lille lam», kan sangen settes opp på denne måten med tegnmarkering:

BÆ, BÆ, LILLE LAM, HAR DU noe ULL? JA, JA, KJÆRE BARN, jeg har kroppen full. SøndagsKLÆR til FAR, søndagsKLÆR til MOR, og to par STRØMPER til bitte LILLE BROR.

Når man synger LILLE LAM gjør man seg liten ved å krøke seg sammen og med oppheiste skuldre når man gjør begge tegnene. Med øyenbrynene litt hevet mens man smiler. Når man synger HAR DU noe ULL? bøyer man overkroppen litt fremover samtidig som man hever øyenbrynene med spørreøyne. Man nikker en gang for å forsterke spørsmålssettingen. JA, JA, KJÆRE BARN, her nikker man mens man synger og gjør tegnene. Bitte LILLE BROR, her krøker man seg enda mer sammen enn da man sang LILLE LAM, og gjør seg veldig liten.

4.6.2 Eventyr

Synsvinkel kan tenkes også er grammatikk fra tegnspråk som kan komme godt med i barnehage. Når man forteller et eventyr så kan måten man forteller det på være avgjørende for om det blir godt mottatt av barna. Interessen vekkes vanligvis ved hjelp av for eksempel hvissing, høy stemme, omgjøring av stemmen og visuelle elementer som bevegelser av kroppen. Å bruke synsvinkel er et godt virkemiddel for å forsterke fortellingen. Hvis det er snakk om en bjørn så kan man innta rollen som selve bjørnen og bruke hodet, hendene, blikket og kroppen for å uttrykke følelser og reaksjoner. Når man forteller noe så kan man innta synsvinkelen til den personen det snakkes om. Enten det gjelder en selv, eller man representerer en annen persons synsvinkel. Man uttrykker reaksjoner og følelser hos denne

ved bruk av kroppen, hendene, hodet og blikket. Man spiller ut personen det fortelles om (Mosand, N. E. & Malmquist, A. K, 1996, s. 144).

Bjørnen ville blitt virkelig for barna og de ville levd seg mer inn i eventyret. Hvis man bruker kroppen og ansiktet når man utfører tegn tilfører vi informasjon til tegnet. Hvis man i eventyr til barna bruker kroppsspråk og tegn samtidig som man gestikulerer vil de få et visuelt bilde av det som blir sagt og vil med det bedre forstå meningen i historien (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s. 106-107).

4.6.3 Måltid

Under måltid i barnehage finnes det veldig fine muligheter for bruk av tegn med tegnspråkgrammatikk. Å lære barna tegn for de forskjellige matvarene kan gjøre spisesituasjonen enklere og gjøre at barn føler seg forstått, selv om de ikke kan snakke (enda). Hvis man bruker tegnene VARM og KALD kan man ta i bruk ansiktet sitt for å forsterke tegnet. Dette kan være viktig i forhold til om det for eksempel er noe barna kan brenne seg på (Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P, 2017, s.182).

Man gjør tegnet for VARM samtidig som man trekker ned øyenbrynene sine og lener seg litt fremover med overkroppen. Her kan man også ta i bruke pekelokalisasjon der man peker på det som er varmt etter at man har utøvd tegnet (Mosand, N. E. & Malmquist, A. K, 1996, s 137-139).

5.0 Konklusjon

I denne oppgaven har jeg sett på hvordan barnehagelærere kan bruke tegnspråkgrammatikk i tegn til tale. Det har jeg gjort ved å innhente informasjon fra litteratur, samt fra intervju og observasjon i en barnehage. Drøftingen min har fokus på hvordan ta i bruk grammatikken i barnehage og hvilke grammatiske elementer fra tegnspråk som egner seg best å bruke. I løpet av observasjonsbesøket observerte jeg hvordan enkle tegn kan bidra til et større spekter av forståelse. Ut i fra drøftingen min ser jeg at det er flere måter man kan innlemme tegnspråkgrammatikk i tegn til tale, og at utbyttene man får av å bruke tegn er både kort- og langsiktige. Ved å skrive denne oppgaven har jeg tilegnet meg mye kunnskap som har vært interessant og lærerikt, og noe jeg som fremtidig tolk kommer til å ta med meg videre.

6.0 Litteraturhenvisning

Braadland, N. (2005). *Tegn til tale - For alle*. Oslo: Gyldendahl

Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendahl Akademisk

Engberg-Pedersen, E. (1998). *Lærebog i tegnsprogs grammatik*. København: Center for Tegnsprog og Tegnstøttet Kommunikation - KC

Matovich-Noddeland, M, Noddeland, P. (2017). *Babytegn - Åpne barnets verden*. Oslo: Cappelen Damm

Mosand, N. E. & Malmquist, A. K. (1996). *Se mitt språk! Språkbok - en innføring i norsk tegnspråk*. Bergen: Døves forlag AS.

Raanes, E & Berge, S. S. (2008). *TSS: Tolking med tegn-som-støtte*. Hentet fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/148855/TSS-Rapport%20HIST%202008.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sandvik, M. Valvatne, H. (2002) *Barn, språk og kultur-språkutvikling fram til sjuårsalderen*. Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS

Statped. (2017). *Tegn til tale*. Hentet fra:

<http://www.statped.no/temaer/alternativ-og-supplerende-kommunikasjon-ask/tegnsystemer/tegn-til-tale2/> dato: 23.11.18

Statped. (2017). *Jeg vet nå at hun kan tenke*. Hentet fra:

http://www.statped.no/globalassets/publikasjoner/tegn_til_tale.pdf dato: 23.11.18

Vedlegg 1:

Intervjuguide

Alder:

Stilling:

Utdanning:

Kompetanse blant tilsette og arbeidsmetode:

Kor lenge har barnehagen brukt tegn?

Kva kompetanse har personalet i bruk av tegn?

Var det nokon av dykk som hadde noko om tegn i barnehagelærerutdanninga? Tenkjer de at det bør inn i pensum?

Bli tegnspråk-barnehagane sin kompetanse brukt av andre i kommunen?

Kven er det som underviser barnehagen i tegn?

Kva verktøy bruker personalet (mest) for å lære seg (nye) tegn?

På kva måte får personalet undervisning i tegn?

Kva haldningar har personalet til å lære seg tegn?

Er det nokon av dei tilsette som har kompetanse i tegnspråk, t.d. KFK?

Innehar barnehagen litteratur innen fagfeltet tegnspråk? Om den har det, tas det i bruk?

Brukes det virkemidler fra tegnspråk i tegnene? Om det gjør det, hvilke?

Brukes tegn med i sanger?

Er det faste tider/situasjoner der det utøves tegn? For eksempel i morgensamling, lunsj, frukt.

Registreres det hvilke tegn som brukes?

Hvor mange nye tegn presenteres hver uke/måned?

Ungane sin tegnbruk:

Kva teikn er det ungene brukar mest?

Kva teikn er det ungene brukar først?

I kva situasjonar blir teikn brukt mest?

- av dei tilsette

- av ungane

Kor gamle er ungane når dei bruker sine første teikn?

Kva teikn brukar 1-åringane?

I kva situasjonar bruker dei største ungane teikn?

Kven er det som har mest nytte av teikn i barnehagen?

Kva haldningar har ungane til bruken av tegn?

Erfaringar:

Kva skjer når barnehagelærarane brukar teikn til alle i barnehagen?

Kva positive konsekvenser er det ved å bruka teikn til alle i barnehagen?

Kva negative konsekvenser er det ved å bruka teikn til alle i barnehagen?

Korleis blir språkutviklinga til ungane påverka når barnehagelærarane brukar teikn til alle i barnehagen?

Korleis bidrar bruk av tegn i barnehagen til integrering for ulike grupper?

Er det andre konsekvenser av bruk av teikn utanom det språklege?

Har barnehagen skrive ned noko om erfaringane ved bruk av tegn?

Kva er dei beste metodane å få til ein naturleg bruk av tegn i dagleglivet i barnehagen?

Korleis kan me bruka tegn til dei største ungane for å fremma språkutviklinga?

Foreldre:

Står det noko om bruk av tegn i årsplanen til barnehagen?

Blir foreldrene involvert i tegnopplæringa? Evt på kva måte?

Kva reaksjonar får de frå foreldra om bruk av tegn i barnehagen`?

Til slutt:

Dersom de skal trekka fram ein ting som de syns er den aller viktigaste grunnen til å bruka tegn i barnehagen, kva vil de seia då?

Andre kommentarar?

Vedlegg 2:

Vil du delta i forskningsprosjektet ”Tegn til alle i barnehagen”?

Dette er eit spørsmål til deg om å delta i eit forskningsprosjekt kor formålet er å undersøka barnehagen sine erfaringer med bruk av tegn til alle i barnehagen. I dette skrivet gir me deg informasjon om måla for prosjektet og kva deltaking vil bety for deg.

Formål

- Finna ut kva erfaringar personalet i barnehagen har gjort med bruk av tegn.
- Observera bruk av tegn i barnehagen.

Deler av prosjektet handlar om bruk av grammatikk fra norsk tegnspråk i tegn-til-tale og dette skal munna ut i ei bachelor-oppgåve. Opplysningene som kjem fram gjennom prosjektet vil forhåpentligvis bli brukt i undervisning og på konferanser for barnehagelærarar.

Kven er ansvarleg for forskningsprosjektet?

Det er Høgskulen på Vestlandet som er ansvarleg for forskningsprosjektet.

Kvifor får du spørsmål om å delta?

Me har tatt kontakt med din barnehage fordi me kjenner til at personalet her brukar tegn aktivt til ungane i barnehagen, og me håpar at du kan gi di godkjenning til at me deltar i aktiviteten i

barnehagen for å observera bruk av tegn mellom barnehagelærar og barn og mellom barna. Me er interessert i å finna ut:

- Kva teikn er det som blir brukt?
- I kva situasjonar blir det brukt teikn?
- Kor gamle er ungane som brukar teikn?
- Er det ungar eller vaksne som tar initiativ til å bruke teikn?
- Blir det brukt grammatikk frå norsk tegnspråk når det blir brukt teikn?

Hva innebærer det for deg som forelder å gi samtykke til prosjektet?

Det innebærer ikkje noko for deg direkte å delta, men me ynskjer ditt samtykke sidan barnet ditt er i barnehagen og kan bli ein av dei som blir observert. Observasjonen vil skje ved at me deltar i leik og samhandling med ungane og tar notat undervegs.

Hva innebærer det for deg som tilsett å gi samtykke til prosjektet?

Det innebærer at me vil delta ein dag i barnehagen, observera praksis og intervju nokon av dykk om erfaringane med bruk av teikn.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekka samtykke tilbake utan å oppgi grunn. Det vil ikkje ha nokon negative konsekvensar for deg hvis du ikkje vil delta eller seinare vel å trekkja deg.

Ditt personvern - korleis oppbevarer og bruker me opplysningane

Me vil berre bruka opplysningane fra prosjektet til formåla me har fortalt om i dette skrivet. Me behandlar opplysningane konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Prosjektleder og studenten som er med i prosjektet er dei eineste som vil ha tilgang til intervju og notater fra barnehagen.
- Navn og kontaktopplysningar til tilsette i barnehagen vil ikkje bli lagra saman med notater fra intervju og observasjon.
- Barn og ansatte i barnehagen vil få fiktive navn og bli anonymisert i studien.
- Deltakarane vil ikkje kunne gjenkjennast i publikasjon eller foredrag om prosjektet.

Hva skjer med opplysningane dine når me avsluttar forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 01.01.2019. Lydopptak og personopplysninger vil då bli sletta. Transkriberte intervju vil bli arkivert til eventuelle oppfølgingsstudier eller seinare forskning.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiserast i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i kva personopplysningar som er registrert om deg,
- å få retta personopplysninger om deg,
- få sletta personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysningar (dataportabilitet), og
- å sende klaga til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysningar.

Kva gir oss rett til å behandle personopplysningar om deg?

Me behandlar opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Kor kan eg finna ut meir?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytta deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Leiar for prosjektet: Birgitte Torbjørnsen, høgskulelektor. Tlf. 46 76 54 76 / ibto@hvl.no
- Bachelorstudent: Bachelorstudent
- Vårt personvernombud: Advokat Halfdan Mellbye personvernombod@hvl.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personvernombudet@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Dersom noko er uklart eller du ynskjer meir informasjon, håpar me at du tar kontakt! Når prosjektet er avslutta vil me dela resultat i form av prosjektrapport eller artikkel med barnehagane som deltar i prosjektet.

Med vennleg hilsen

Inger Birgitte Torbjørnsen

Student

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Bachelorprogram i Tegnspråk og tolking
Høgskolen på Vestlandet

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Tegn i barnehagen*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til å delta / at mitt barn kan delta.

(Signert av ansatt/forelder, dato)